

CLIL ТЕХНОЛОГИЯСЫН ҚОЛДАНУ АРҚЫЛЫ БИОЛОГИЯ САБАҚТАРЫНДА ОҚУШЫЛАРДЫҢ ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҒЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ

Оқушылардың функционалдық дағдылары мектеп қабырғасында қалыптасады. Қазіргі қоғамның өзекті мәселелерінің бірі – әлеуметтік, экономикалық өзгермелі жағдайларда өмір сүруге дайын, сонымен қатар оны жүзеге асыруға талпынатын жеке тұлғаны қалыптастыру. Мұндай тұлғаға қойылатын бірінші кезектегі нақты талаптар – шығармашылық, белсенділік, жауаптылық, терең білімділік, кәсіби сауаттылық. Бұл талаптарды жүзеге асыру үшін оқушы білімін бағалауда мүлдем жаңа бағытта жұмыс істеу қажеттілігі туындайды. Осы қажеттілікті шешу жолдарының бірден бір жолы – функционалдық сауаттылықты қалыптастыру. Функционалдық сауаттылықты қалыптастыру үшін мұғалім әртүрлі заманауи технологияларды жетік біліп, өз сабағында қолдана білу керек. Осындай тәсілдердің бірі пәндік-тілдік кіріктірілген яғни CLIL технологиясы арқылы оқыту. CLIL – Content and Language Integrated Learning ағылшын тілінен тура аударсақ ол «пән мен тілді кіріктіріп оқыту» дегенді білдіреді. Берілген терминді алғаш рет 1994 жылы Дэвид Марш (Ювяскюль университеті, Финляндия) енгізді. Бұл ұғым кейде "қолшатыр ұғымы" деп аталады, оған кең мағынада келесі аспектілер кіреді: халықаралық жобалар, шетелде оқыту, модульдік оқыту жүйесі, билингвалды оқыту және т. б.

Осы кезге дейін әлемдегі көптеген мұғалімдер бұл әдісті өз тәжірибелерінде бұрыннан бері қолданып жүрді. Алайда оның қолданылуы кейінгі уақытта кеңінен таралды. Бұл әдіс әлемнің көптеген елдерінде пәнді екінші тілде оқитын мектептерде табысты түрде қолданылады. Қазіргі таңда пән мен тілді кіріктіріп оқыту әдісі басқа әдістерге қарағанда артықшылығын көрсетеді. Бұл әдістің басты қағидасы екі ұғымға – «тіл» және «кірігуге» негізделеді. CLIL әдісінің негізгі қағидалары көптілділікке бағытталмай барлық пәндер бойынша оқуды жақсартуға бағытталған.

Оқыту 4«C» қағидасына негізделген: content, communication, cognition and culture:

- CONTENT (мазмұны) пән бойынша білім, білік, дағдының басымдыққа алынуы
- COMMUNICATION (қарым-қатынас) оқу барысында шетел тілін зерттей отырып үйрену.
- COGNITION (таным) танымдық және ойлау қабілеттерін арттыра отырып жалпы түсінікті қалыптастыру (нақты немесе дерексіз).
- CULTURE (Мәдениет) өзін мәдениеттің бір бөлігі ретінде көрсету, сондай-ақ альтернативті мәдениеттің бар болуын білу

Бұл құрамдас бөліктер өз арасында үздіксіз байланыста болады. Осы оқыту әдісі сыныпта жағымды микроклимат орнағанда ғана тиімді жүзеге асады. CLIL әдісін қолдану барысында:

- оқушылардың екінші тілді қолдану дағдысын артады;
- теориялық тұрғыда алған білімдерін практикада қолдана біледі;
- білім алушының функционалдық сауаттылығын арттырып, кәсіби өмірге дайындайды
- оқушының ойлау мен шығармашылық потенциалын ашады;
- өздеріне деген сенімділігін арттырады;
- екінші тілде бір-бірімен емін-еркін қарым-қатынас жасауға мүмкіндік береді;
- оқушылардың мәдениетаралық білімін жетіледі.

CLIL-дің көмегімен сапалы жаңа деңгейде оқыту, дамыту және тәрбиелеу міндеттері шешіледі. Бұл әдіс бірқатар елдердің мектептерінде өте танымал және оқушылардың тіл үйренуге деген қызығушылығын арттырады. CLIL технологиясы қолданылатын сабақтарда шет тілін үйрену міндет емес, ол негізінен жаңа пәнді үйренудің құралы болады. Білім алушы өзі арқылы тілдік материалдың жеткілікті үлкен көлемін өткізеді, бұл тілдік ортаға толыққанды ену болып табылады.

Уақыт талабы бойынша біз, мұғалімдер, ағылшын тілін меңгеріп, шәкірттерімізді оған қосуымыз керек. Ағылшын тілі – әлем халқының 50%-дан астамы сөйлейтін халықаралық қарым-қатынас тілі. Сонымен қатар көптеген көркем және ғылыми әдебиеттер жарық көретін тіл. Ағылшын тілін білу жаңа мүмкіндіктер ашады (қарым-қатынас, жаңа таныстар, саяхат, ғылым және т.б.) және оларды жүзеге асыру тек өзімізге байланысты.

Үш тілді оқыту моделі негізінде әзірленген кіріктірілген білім беру бағдарламасына сәйкес пәндік мазмұн тілдің өзі үшін емес, нақты білім алу үшін оқытылады. ХХІ ғасырда жаһандану кезінде өмір жастарға өз талаптарын қоюда. Әлемдегі болып жатқан саяси-экономикалық өзгерістер тұрақтылықтың болмайтынын көрсетеді. Еңбек нарығында өмір талаптарына сай болу үшін қалыптасқан дағдыларды тиімді қолдану табысты өмірдің кепілі. Оқыту мен оқудың табысты болуы болашақта оқушының өз-өзіне сенімді, білімді болуына ықпал етеді.

Жаңа педагогтардың алдында тұрған мақсат — баланың жеке басының дамуына педагогикалық жағдай жасайтын, өзін-өзі тануына көмек көрсететін, оқушылардың мектепте алған білімдерін олардың бүкіл өмірлік азығы болатындай етіп, мамандық таңдауға, дүниеге тік қарай алатын, білімнің жаңа мазмұнымен байланысқан, әлеуметтік өмірге бейімделген тұлға қалыптастыру. Бұл мақсатқа жету жолында әр мұғалім жұмысының жүйесін түсініп, құру қажет. Нақты басшылыққа алынатын сапалар: логикалық ойлау; белсенділік; шығармашылық тұрғыда ойлау; шешім қабылдай алу; қорытынды жасай алу; өз кәсібін дұрыс таңдай алу.

Әр сабағымды оқу мақсатына сай жоспарлап, белсенді әдіс-тәсілдермен өткізіп, шығармашылыққа да баулып отырамын. Сол шығармашылықтың

нәтижесінде биология сабағында CLIL технологиясын қолдана отырып Республикалық семинарда «Жасушаның құрылысы» тақырыбында ашық сабақ өткіздім. Әсіресе оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамытуда, шығармашылығын шындауда педагогикалық технологиялар басты құрал болып табылады.

Белгілі бір пәнді тіл арқылы және бірден бірнеше пәнді байланыстырып оқыту да – CLIL дәстүрлі мектеп бағдарламаларына оңай бейімделе алады. Сонымен қатар, CLIL білім беру жобаларын іске асыру үшін ыңғайлы, мысалы, биологиялық әр түрлі макеттерді әзірлеу, қоқысты қайта өңдеу шешімдерін табу және т. б.

Елбасы Н.Ә.Назарбаев «Болашақта еңбек етіп, өмір сүретіндер – бүгінгі мектеп оқушылары. Мұғалім оларды қалай тәрбиелесе, Қазақстан сол деңгейде болады. Сондықтан жүктелетін міндет өте ауыр»- деген болатын. Осы ғылым мен білімнің негізін тереңдету нәтижесінде ғана еліміз өзінің елдігін басқа елдер алдында көрсете алады. Ал ел тағдыры, оның келешекте кемелді ел болуы мектептің қандай негізде құрылуына байланысты.

Қорыта келгенде, оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамыту – бүгінгі заман талабы. Осы орайда, биология пәнінде алған білімдерін дұрыс қолдана білу өте маңызды. Педагогтің сабақ өту шеберлігі, яғни шығармашылық пен жауапкершілікті ұштастыруы, бұл заман талабынан туындап отырған мәселе. Өз мамандығын толық меңгерген жоғары деңгейлі оқытушының алдынан шыққан оқушы – өмір айдынындағы өз жолын адаспай табады, азамат болып қалыптасады. Бұл ұстаз үшін абырой, яғни үмітінің ақталғаны, әрбір мұғалім осыған ұмтылса ұрпақ алдындағы қарыздың өтелгені. Мұғалімнің сабағының өн бойындағы негізгі мақсаты, оның негізгі мәнін естен шығармай, әрбір сәтті тиімді пайдаланғанда өз мақсатына жетеді.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Мектептердің оқу үдерісінде CLIL-технологияны қолдану бойынша әдістемелік ұсынымдар. Әдістемелік ұсынымдар. – Астана: Ы. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясы, 2018. – 4-6 б.
2. OQU-ZAMAN қосалқы білім сайты. Биология сабақтарында функционалды сауаттылықты қалыптастыру жолдары, 2017 ж.
3. Сарсенбаева Ж. Б. Методические рекомендации по методике CLIL: учебное пособие. Уральск, 2019. – 5-7б.
4. Салехова Л.Л., Григорьева К.С., Лукоянова М.А. Педагогическая технология двуязычного обучения CLIL: учебно-методическое пособие / – Казань: КФУ, 2020. – 19 с.
5. Назарова Н.А. «Функционалдық сауаттылық деген не?». Республикалық әдістемелік-педагогикалық журнал. /Өрлеу-Шымкент, наурыз,2020